

Z P R A V O D A J

Komise pro lidové stavitelství, sídla a bydlení

České národopisné společnosti

2008

Obrázek na přední straně obálky:

Chalupa na Cunkově, okres Tábor. Kresba Jaroslava Spirhanzla-Duriše,
29. 7. 1931.

Vážení členové,

připravili jsme pro Vás další Zpravodaj komise pro lidové stavitelství sídla a bydlení při České národopisné společnosti. Pro tento rok bylo plánováno uspořádání odborného semináře na téma „*Veřejná prostranství a zeleň ve venkovských sídlech, jejich vývoj a změny v průběhu 20. století*“, který se měl konat ve dnech 23. – 25. dubna 2008 v Expozici lidové architektury v Chanovicích. Bohužel se dle sdělení spoluorganizátora tohoto semináře Vlastivědného muzea v Klatovech přihlásilo velmi málo referujících i ostatních účastníků a tak byl seminář nakonec zrušen. Pro další velmi nabitý program klatovského muzea nebyl možný náhradní termín, snad se nám tedy podaří tento seminář uspořádat v příštím roce. Z tohoto důvodu se také do uzávěrky zpravodaje nekonalo zasedání komise. Příležitost pro setkání jejích členů bude při letošním valném shromáždění ČNS v Jindřichově Hradci nebo později při říjnovém semináři o mlýnech v Regionálním muzeu ve Vysokém Mýtě.

Na naši žádost připravil PhDr. Jiří Langer, CSc. logo komise, které Vám zde poprvé předkládáme.

Obracíme se na Vás s žádostí o sdělování Vašich aktivit, a to jak publikačních, tak při pořádání výstav či jiných akcí s tematikou lidového stavitelství, abychom je mohli dále prezentovat v tomto zpravodaji pro ostatní členy komise. Vítány jsou také kratší články nebo zprávy o Vašich výzkumech na toto téma. Zasílejte je na e-mail: r.tykal@seznam.cz nebo na adresu Roman Tykal, Dvorská 166, 340 37 Měčín.

Redakce

Výzkumy

Mapování lidového stavitelství na Letovicku

V rámci odborného předmětu Terénní výzkum I. a II. provedlo ve dnech 14.–18. dubna 2008 deset studentů prvního a druhého ročníku oboru etnologie z Ústavu evropské etnologie Filozofické fakulty Masarykovy univerzity v Brně pod vedením PhDr. Miroslava Války, PhD. terénní výzkum v oblasti mezi Letovicemi a Velkými Opatovicemi. Zaměřen byl především na dokumentaci tradičního stavitelství v následujících obcích a osadách: Dolní Smržov, Rumberk, Deštná, Horní Smržov, Roubanina, Na Roubanské, Korbelová Lhota, Brťov, Bezděčí, Velká a Malá Roudka, Svárov, Chlum, Na Chlumské, Novičí, Babolky a Bahna. Finanční prostředky na realizaci výzkumu byly získány na základě grantu Ministerstva kultury (č. 27-14863/2007-LK/ORNK).

Kopcovitá oblast pahorkatiny severovýchodně od Letovic je okrajovým až přechodným územím mezi národopisným regionem Malé Hané a Horáckem s Podhoráckem na Českomoravské vysočině, která nenesé své vlastní národopisné označení, avšak šla by uměle pojmenovat jako Letovicko. Na severu byla tato oblast v minulosti ostře ohraničena etnickou hranicí se sousedním německým jazykovým a kulturním ostrovem Hřebečsko. Ve zkoumaném území se tak přímo stýkala, prolínala a vzájemně ovlivňovala stavební tradice pomoravského typu domu, jeho malohanácké formy se západomoravským typem s horskou a hřebečskou formou.

Hlavní metodou výzkumu byla fotografická a u vybraných objektů lidového stavitelství i měřická dokumentace a rozhovory s místními obyvateli. Pozornost byla věnována charakteristice lokality, zástavbě obce, rovněž však hospodaření na usedlosti, kulturnímu a společenskému životu, včetně postihnutí současného stavu kultury. U zkoumaných jevů byl kladen důraz pokusit se zaznamenat lokální i nářeční výrazy, i když se ve velké části území již nářečím nemluví. Výjimkou jsou obce u Velkých Opatovic sousedící s Malou Hanou, kde doposud starší obyvatelé mluví malohanáckým nářečím, tzv. belákují.

Před výzkumem se studenti zúčastnili exkurze do firmy Keramika Letovice založené v roce 1900, kde vyrábí kachloví a doplňky na stavbu kamen a sporáků a šamotové komínové vložky. Majitel firmy Ing. Jan Řehoř představil způsob zpracování hlíny, ruční výrobu keramického kachloví, výrobu kachloví litím do forem, způsob povrchové úpravy výrobků až po samotnou expedici vyrobeného zboží. Studenti byli ubytováni v budově muzea č.p. 139 v Horním Smržově. Radikální přestavbou roubené stodoly, o jejíž unikátnosti se ještě zmíním níže, vznikly ubytovací a výstavní prostory, kde obec prezentuje život na vesnici v první polovině 20. století. V přízemí roubené budovy se nachází selská světnice a kuchyň s vybavením venkovské domácnosti, v přilehlé navazující budově je expozice zemědělského nářadí a různých předmětů užívaných na venkově v době soukromého hospodaření. Při budování objektu muzea, které bylo slavnostně otevřeno v květnu 2007, nebyl brán ohled na místní stavební tradice, což se negativním způsobem projevuje na vnímání budovy v regionu, kde se dodnes dochovalo ještě několik autentických objektů lidového stavitelství.

Letovicko, které dnes leží na samém severním cípu Jihomoravského kraje a v této části téměř kopíruje historickou etnickou hranici mezi moravským česky

mluvícím obyvatelstvem a německým jazykovým ostrovem Hřebečskem, přineslo při výzkumu několik zajímavých objevů.

Jednou z hraničních moravských obcí byla Horáková Lhota, která dnes leží již v Pardubickém kraji. Obec nebyla přímo předmětem zájmu, přesto se zde podařilo studentům ukázat lokalitu, která si díky své odlehlosti a špatné přístupnosti zachovala do dnešní doby ojedinělý urbanistický ráz. Zástavba cizorodými prvky nenarušené návsi s dřevěnou zvonící a kamenitými cestami je tvořena řadou roubených usedlostí, z nichž největší pozornost zasluhuje objekt čp. 5 – tříboká usedlost hledící dvěma štíty do návsi, z nichž jeden náleží starému roubenému obytnému domu. Tento dům s povalovým stropem má nadpraží vstupních dveří do síně opatřené sedlovými portálky, které představují v tomto regionu ojedinělý hmotný doklad zmíněného architektonického prvku, který se podařilo doložit i z dobových fotografií ještě východněji v malohanáckých Velkých Opatovicích.

Na tento zajímavý objev navázal v sousedním Horním Smržově hned další. V místech dnešního areálu muzea se podařilo lokalizovat podle dobových fotografií (z archivu J. Pokorného) zaniklou polygonální stodolu – kvůli bezpečnosti dopravy byl v 2. pol. 20. století polygonální přístodůlek zasahující do vozovky odstraněn. Vybudováním muzea a přestavbou zbylé části této stodoly však prakticky zmizely poslední zbytky této velmi zvláštní stavby regionu, přimykající se ke stavební tradici sousedního Hřebečska.

Velká pozornost byla věnována i obci Noviči, kde se nachází památkově chráněný objekt venkovského stavitelství č.p. 6. Rozsáhlá čtyřboká zemědělská usedlost, poznamenaná již řadou novodobých přestaveb, uchovává v jednom křídle staré roubené obytné stavení, na které navazuje zděná přístavba chlévů z 2. pol. 19. století s arkádovým náspím. Vzhledem k havarijnímu stavu této části objektu proběhlo za pomoci pracovníků NPÚ v Brně zdokumentování a prvotní zaměření roubené části pro případný transfer stavby do nově vznikajícího areálu malého skanzenu v Horním Smržově. Velmi vzácně se dají ještě v této oblasti objevit v rámci hospodářského křídla samostatně stojící roubené prasečí chlívky. Jedny se podařilo fotograficky zachytit na dvoře čtyřboké usedlosti čp. 4 v Noviči.

Poslední den výzkumu studenti navštívili nově otevřené a v republice jediné Moravské kartografické centrum ve Velkých Opatovicích, kde se seznámili s historickým vývojem mapování na našem území. Bylo zde zjištěno i jedno z nejstarších použití termínu Malá Haná (II. Vojenské mapování).

Výzkumem získané informace o obcích na Letovicku budou zpracovány do výzkumných zpráv a archivovány v Ústavu evropské etnologie FF MU Brno. Vyhodnocené výsledky výzkumu poslouží jako dílčí podklady pro nově vznikající druhý díl *Vlastivědy Boskovicka* nazvaný *Lidová kultura a nářečí na Boskovicku*. Ten by měl být vydán v příštím roce a navázat tak již na první vydaný svazek Přírodní poměry na Boskovicku. Na připravovaném svazku se podílejí odborníci z Ústavu evropské etnologie Masarykovy univerzity, z Etnologického ústavu Akademie věd v Brně a Etnografického ústavu Moravského zemského muzea.

Jiří Pokorný

P.S.

Významnou měrou se o zdar výzkumu zasloužil autor příspěvku Jiří Pokorný, student etnologie a vědecká síla Ústavu evropské etnologie FF MU Brno.

-mv-

Terénní výzkum studentů etnologie Masarykovy univerzity v Širokém Dolu a okolí

Skupina studentů Ústavu evropské etnologie Filozofické fakulty Masarykovy univerzity Brno (A. Hamerská, H. Kotulánová, M. Mráz, M. Novotný, J. Pokorný a K. Prokopová) provedla ve dnech 19. – 23. května 2008 pod vedením M. Války terénní výzkum tradiční architektury na Poličsku (Široký Důl, Střítež) a Litomyšlsku (Lubná, Sebranice). Výzkum byl realizován v návaznosti na řešení výzkumného záměru Ministerstva školství (0021622427) a ve spolupráci s Městským muzeem a galerií v Poličce. Jeho ředitel D. Junek inicioval v regionu roku 2005 průzkum tradiční architektury se zaměřením na její závěrečnou vývojovou fázi, kterou představují uzavřené čtyřboké usedlosti, původně roubené, od druhé poloviny 19. století přestavované z nespalných materiálů, kamene a pálených cihel. Uvedená vývojová fáze domu je na moravské straně bývalé zemské hranice označována jako svitavsko-třebovská lokální dobová forma domového typu Českomoravské vrchoviny (V. Frolec), v Čechách se mluví nejčastěji o poličském domu jako místní dobové formě východočeského domu (J. Vařeka). Na obou stranách historické zemské hranice se lidová architektura dočkala intenzivního zájmu historiků, etnografů, architektů i památkářů už proto, že zde byly objeveny velmi staré usedlosti či jejich relikty datované do raně novověkého období. Že specifickou formu měly i mladší zděné usedlosti z 19. století projektované městskými staviteli, ukázal přesvědčivě ve svých pracích D. Junek.

Obec Široký Důl (lidově Širocko), jedno ze zkoumaných sídel, není národopisně veřejnosti neznámé. Lokální monografie o této charakteristické východočeské vesnici byla publikována K. Chotkem v r. 1915 jako metodický materiál v rámci *Programu soupisu národopisného*. Chotek se ovšem zaměřil na starší vrstvu lidové kultury, v případě tradičního domu na roubené stavby, protože zděné usedlosti z druhé poloviny 19. století považoval za novostavby. V meziválečné době se fotografie ze Širokého Dolu a dalších vesnic Poličska objevily v *Dědině* B. Vavrouška (Praha 1925). V poválečné době se o architektonický fond obce zajímal L. Štěpánek v souvislosti přípravou článku o klasicistních štítech ve východních Čechách (*Český lid* 45, 1958) a zasazení do širších nadregionálních souvislostí se dočkal v *Lidové architektuře v Československu* (Praha 1980) V. Mencla, v subkapitole *Dům na Českomoravské vrchovině* (s. 278–296). I když se Mencl vrací k problematickému termínu „francký dvorec“, text je provázen kvalitní fotografickou a plánovou dokumentací a představuje završení jedné etapy bádání.

V sedmdesátých letech minulého století prováděli v souvislosti s výzkumem socialistické vesnice svá šetření v Širokém Dolu etnografové z pražského Ústavu pro etnografii a folkloristiku ČSAV. Během týmového komplexního výzkumu se změnami v bydlení zabývala H. Hynková. Naopak tradiční architektonický fond východočeských vesnic včetně Širokého Dolu sledují v monografii *Lidové stavitelství východních Čech* (Hradec Králové 2001) M. Křivanová a L. Štěpán. Se zaměřením na zděné usedlosti 19. století a jejich typologickou variabilnost koncipoval svou studii D. Junek v *Památkové péči na Moravě 7/2003*. Na konkrétních selských usedlostech z Modřerce, Sádku a Širokého Dolu dokumentuje různé architektonické koncepce přestaveb starších roubených gruntů. Etnografický a sociálně antropologický zájem o lokalitu uzavírá monografie B. Šalandy *Česká vesnice Široký Důl* (Kolín 2008), která je výsledkem výzkumů autora prováděných

od roku 2003. I když je kniha orientována spíše antropologicky, najdeme v ní také podkapitulu *Lidová architektura a bydlení*.

Základní informace o současném životě vesnice poskytl studentům starosta obce V. Vopařil. Typické je její rozdělení přírodní (Kopec a Rovina), historické (díl poličský a díl litomyšlský) a náboženské: na jedné straně katolický kostel sv. Jana Křtitele a honosný mariánský sloup postavený za vesnicí nákladem manželů Kovářových L. P. 1876, na straně druhé evangelický hřbitov za statkem Stříteckých a kalich jako symbol evangelického vyznání na fasádách statků.

Terénní výzkum spolu s fotografickou dokumentací se zaměřil v Širokém Dolu na zachované doklady tradičního domu. Patří mezi ně také Silův grunt čp. 32, jehož současná podoba vznikla za přestavby v r. 1909. Podle rodinné tradice pocházel původní roubený statek ze 17. století, dochovaná datace 1766 na vyřezaném trámu z obytné části ho klade jistě do století osmnáctého. Ke statku náleží roubená pazderna, která jako památkově chráněný objekt stojí před rekonstrukcí. Protože svému původnímu účelu neslouží již několik desítek let, stala se „depozitářem“ orební techniky, dopravních prostředků a různého drobného zemědělského nářadí. Nejstarší vrstvu orební techniky zastupuje dřevěné českomoravské rádló s vysokým úzkým plazem a jednou klečí, z dopravních prostředků zaujme vůz s modře natřenou dřevěnou korbou a nápisem *BEDŘICH SÍLA / Č. 32. / ŠIR. DŮL*.

U patrového statku čp. 4 (U Stříteckých), který je zástupcem zděné architektury 19. století, se dochovala jedna z posledních polygonálních stodol i situ. I když byla rozšířena přístavbou a krov stavby je po generální rekonstrukci v 90. letech minulého století nový, její hmota umožňuje udělat si představu o konstrukci, prostorovém členění a funkčním využití objektu. Majitel R. Střítecký se jako doplňkovému zaměstnání věnuje výrobě došků. Potřebný materiál, žitnou (režnou) slámu má z vlastního zemědělského hospodaření. O rodu Stříteckých a jejich statku natočila Česká televize dokumentární film *Hospodáři ze Širokého Dolu* v rámci cyklu *Příběhy domů* (2008).

Odborné pozornosti a zpracování se dočkal další ze zástupců zděné architektury 19. století statek čp. 8 „U Novotných“, postavený nákladem *Jána a Kateřiny Novotných r. 1876*, jak se dovídáme nejen ve štítě obytného domu, ale také na kamenném nadpraží u hlavních dveří a ještě ve dvoře na trámu bývalé podstaje. Po citlivé rekonstrukci objekt slouží jako stylové ubytovací zařízení, jehož služeb využili také brněnští studenti etnologie během svého terénního výzkumu. Rozhovorem s bývalými majiteli byly získány poučné informace o osudu rodiny Novotných za doby socializace vesnice.

Další sledovanou lokalitou byla vesnice Střítež, v současnosti bez samostatného obecního úřadu a správně náležející pod město Poličku. Svým charakterem představuje také lesní lánovou ves s kumulací usedlostí, ale jen na jedné straně údolí. Ze starší vrstvy roubené architektury se dochovaly jen relikty světnic drobných domkářských usedlostí, jejichž osud je často zpečetěn (čp. 20). Dobře zachovalá a udržovaná z části roubená stavba čp. 23 nese ve štítové stěně dataci *L 1850 P*. Spolu se sousedním objektem čp. 24 a vzrostlou lípou vytváří hodnotný komplex, který by měl být zachován. Z bývalých selských usedlostí si stavební podobu z 19. století zachoval statek čp. 3. Ve štítové stěně patrové stavby najdeme charakteristické pilastry, kalich evokující evangelickou víru bývalých majitelů v jinak katolické obci, a reliéfní dataci 1895. V rámci dvora už ale vyrostla moderní bytová jednotka čp. 64. Z datovaných hospodářských staveb upozorňujeme na stodolu

s opukovými pilíři u usedlosti čp. 37, nesoucí vročení 1887. Kaple sv. Václava, jako zástupce sakrální architektury, pochází z r. 1850 a slouží stále pravidelným bohoslužbám. Doklad kvalitní kamenické práce představuje kříž u polní cesty do Lezníka. Kromě vlastního korpusu zdobí přední stranu soklu reliéf svaté rodiny. Kříž postavil svým nákladem František Kopecký ze Stříteže čp. 27 roku 1891. Litinový kříž na kamenném soklu, kde je vytesán reliéf lebky a zkřížených hnátů, stojí na místě neštěstí u silnice do Sebranic. O tragické události, které jeho postavení předcházela, se podařilo získat mezi nejstarší generací už jen mlhavé informace.

Závažnější doklady tradiční architektury jak roubené, tak i zděné se stylovými ohlasy z 19. století se podařilo zdokumentovat v obcích Lubná a Sebranice. Podrobnější informace obsahují výzkumné zprávy uložené v archivu Ústavu evropské etnologie.

Na závěr výzkumu se uskutečnila návštěva bývalé selské usedlosti v Horním Újezdě, zrekonstruované pro potřeby rekreačního bydlení majitelů trvale žijících v Brně. Stavební úpravy byly prováděny na základě historicko-archeologického průzkumu a tomu odpovídá i jejich filozofie a kvalita. Druhá zastávka patřila *Regionálnímu muzeu vesnice* v Dolním Újezdě. To vzniklo na základě iniciativy místních zájemců o historii obce a kraje a je umístěno v bývalé zemědělské usedlosti „U Adamů“. Vedle převažujících exponátů etnografické povahy, dokumentujících tradiční lidovou kulturu (nábytek, krojové součásti, keramika, vybavení domácnosti, zemědělské a řemeslnické nářadí) jsou vystaveny předměty svědčící o modernizaci vesnice na konci 19. století a ve století dvacátém, a to jak v oblasti kulturní a společenské, tak také hospodářské. Archeologickými nálezy je prezentována rovněž nejstarší historie obce, opomenuto nezůstalo ani selské povstání z let 1680, jehož ústřední postavou byl dolnoújezdský mlynář Lukáš Pakosta. Muzeum je svědectvím entuziasmu a nadšení místních vlastivědných pracovníků.

Terénní výzkum studentů etnologie brněnské univerzity v roce 2008 navázal na tradici výzkumů, které prováděli jejich starší kolegové od roku 2005 v bývalých německých obcích na Hřebečsku (Karle, Chmelík, Radiměř, Hradec nad Svitavou, Pomezí) i v českých vesnicích Poličska (Trstěnice, Sádek, Korouhev, Telecí, Borová, Oldřiš). Region přes diference v přírodních podmínkách, etnické příslušnosti obyvatel a v náboženském vyznání vykazuje jednotný sídelní charakter a analogický systém zemědělského hospodaření.

Miroslav Válka

Jaroslav Spirhanzl-Duriš

Inženýr – agronom, básník Českého Meránu, zdatný kreslíř lidové architektury.

Narodil se v Sedlci u Votic 27. dubna 1889 v čp. 16, jeho otec zde byl stavitelem, matka pocházela z mlynářského rodu Kotašků v Jetřichovicích. Vychodil obecnou školu v Sedlci, maturoval na vyšší reálce v Písku a poté absolvoval zemědělský odbor na Českém vysokém učení technickém v Praze. Nějaký čas působil na zemědělské radě. Když vypukla 1. světová válka, byl mobilizován. Bojoval na haličské frontě a zde byl zajat. Byl deportován na Sibiř, zde pobyl až do roku 1920, kdy se přes Singapur a Suez vrátil do vlasti. Své bohaté zkušenosti nejen ze zajetí v Rusku, ale i ze svých cest po Itálii, Holandsku a Asii uveřejnil v řadě fejetonů a článků v časopisech *Širým světem*, *Brázda*, *Československá demokracie*, *Československý zemědělec* a dalších. Své vzpomínky pak vložil i do knih *Tuláková knížka* (1922) a *Přes hory a moře* (1926).

Vedle toho však publikoval také v odborných časopisech domácích i zahraničních články se zemědělskou tematikou. Přispíval také do rozhlasu. Vydal i řadu odborných knih, které se střetly s velmi pozitivním ohlasem mezi odbornou veřejností. J. Spirhanzl-Duriš bývá nazýván básníkem Českého Meránu. Napsal velké množství romantických básní, v nichž opěvuje krásu svého rodného kraje a vyznává se z nehynoucí lásky k němu. Své básně otiskl v mnoha časopisech a pro svou lyričnost i srozumitelnost byl o ně velký zájem. Kromě toho je také autorem mnoha povídek a novel z venkovského života. Román *Na panském mlýně* z roku 1926 pak další dva jeho romány *Jediná mezi nimi* a *Román Emiliana Rolfa*. Stal se také významným překladatelem ruské a německé literatury. Když byla založena Čsl. akademie zemědělská, byl jmenován jejím řádným členem.

Byl také velice nadaným malířem. Tento talent využil pro své národopisné zaměření a kresby lidových staveb rodného Českého Meránu publikoval spolu s obsáhlou studií nejprve ve Věstníku Československého zemědělského muzea v letech 1937–1940 a později v malé knížce s názvem *Staré jihočeské chalupy* (1941), která je dodnes nepřekonaným vyznáním tomuto kraji, jeho lidové architektuře a rázovitému lidu. Články s kresbami publikoval také v Českém lidu – *Dvory a vjezdy na Písecku a Střecha nad hlavou* (1948), *Táborské chalupy* (1949).

Byl člověkem obdařeným mnohým nadáním a osobními kvalitami. Rozdával všem štědře ze svého daru, znásobeného nezměrnou pílí. Svůj plodný život ukončil 21. července 1960 v Mariánských Lázních.

Ukázky dokumentárních kreseb lidových staveb J. Spirhanzla-Duriše přinášíme v obrazové příloze tohoto zpravodaje.

Roman Tykal

PERSONÁLIE

PhDr. Josef Vařeka, DrSc. zemřel

(5. 7. 1927 Valašské Meziříčí – 14. 6. 2008 Praha)

V kostele sv. Norberta v Praze-Střešovicích se devatenáctého června česká odborná veřejnost rozloučila s *PhDr. Josefem Vařekou, DrSc.*, dlouholetým vědeckým pracovníkem Ústavu pro etnografii a folkloristiku ČSAV v Praze, od r. 1999 Etnologického ústavu Akademie věd České republiky. Odešel významný badatel, který svým dílem formoval československou etnografii druhé poloviny minulého století a který stál u zrodu základních syntetických a lexikografických děl z oboru tradičního lidového stavitelství. Vzhledem k tomu, že rozsáhlá publikační činnost dr. Vařeky, čítající přes 700 položek, je sumarizována a utříděna v personální bibliografii, vydané Národním ústavem lidové kultury ve Strážnici k autorovým sedmdesátým narozeninám (*Bibliografická příloha Národopisné revue* č. 12, 1998, a v následných jubilejních člancích a ve sborníku *Josef Vařeka české etnologii* (Praha 2007), připomeneme zevrubně jen sledované tematické okruhy a nejdůležitější knižní práce.

Jako žák a blízký spolupracovník doc. Viléma Pražáka prováděl terénní výzkum lidového stavitelství v oblasti hrázdného domu (Chebsko, Teplicko) a pak pokračoval postupně v dalších regionech českých zemí, ale také na Slovensku či v bývalé Jugoslávii u českých minorit (jižní Banát, Slavonie, Bosna). Lidový dům zpracovával v širokém kontextu historického vývoje a z hlediska stavebně konstrukčního, prostorového a funkčního. Neopomíjel ani problematiku etnickou a typologickou. Patřil k realizátorům českého etnografického atlasu a jako redaktor stál u zrodu prvního svazku (1978). Několik jeho lexikografických prací je zaměřeno na odbornou terminologii a díky spolupráci s muzei v přírodě vznikly jeho články o záchraně lidové architektury a z oblastí aplikovaného výzkumu.

Řadu knižních prací dr. Vařeky zahajuje regionálně zaměřené *Lidové stavitelství Slánska* (Třebíz 1976), tj. oblasti starého kamenného domu. Populárně koncipované *Naše lidové stavby* (1983, s Jiřím Langrem) určené sice dětskému čtenáři, se vyznačují promyšlenou koncepcí a ucelným výkladem, doprovázeným názornými kresbami J. Langra. Ve spolupráci s dalšími kolegy realizoval vydání regionálních monografií: *Klíč od domova* (1991, s Luděkem Štěpánem) o lidové architektuře východních Čech a *Lidovou architekturu severních Čech* (1999, s Břetislavem Vojtíškem). Jako první v etnografické literatuře souborně zpracoval problematiku větrného mlynářství (*Větrné mlýny na Moravě a ve Slezsku*, 1967, 1982²). Vědecké renomé, které dr. Vařeka získal nejen doma, ale také v zahraničí, vyústilo ve skutečnost, že se stal členem realizačního týmu mezinárodního projektu *Encyclopedia of Vernacular Architecture of the World I–III* (ed. Paul Oliver, 1997) i domácího projektu *Národopisné encyklopedie Čech, Moravy a Slezska*, která pod názvem *Lidová kultura* (eds. Stanislav Brouček a Richard Jeřábek) vyšla loňského roku v nakladatelství Mladá fronta. Toto zásadní lexikální dílo české etnologie vznikalo postupně od devadesátých let minulého století ve spolupráci Etnologického ústavu AV ČR Praha a Ústavu evropské etnologie FF MU Brno a dr. Vařeka redaktorsky zajišťoval hesla z oblasti materiální kultury. Přímou autorsky se podílel na vzniku téměř všech hesel z problematiky lidového stavitelství. Ve stejném roce, jen o něco dříve, spatřilo světlo světa druhé přepracované vydání

encyklopedie *Lidová architektura* (Praha: Grada 2007), na němž se autorsky původně podíleli ještě Václav Frolec a kresbami Josef V. Scheybal. Nově koncipovaná obrazová příloha (včetně barevné), doplněná nebo zcela nová hesla aktualizovala toto základní lexikografické dílo, poprvé vydané již v osmdesátých letech. I když nové vydání encyklopedie Lidové architektury dr. Vařeka realizoval v době, kdy se musel potýkat se vážnými zdravotními problémy, dovedl dílo do zdárného konce.

Dr. Vařeka byl také dlouholetým aktivním členem Národopisné společnosti i její Komise pro lidové stavitelství, sídla a bydlení. Třebaže se v posledních letech společných akcí nemohl ze zdravotních důvodů účastnit, o činnost komise se stále zajímal a srdečně děkoval za posílané pozdravy i materiály.

Dva jubilejní sborníky, které na jeho počest vydali mladí kolegové z Etnologického ústavu, jsou dokladem toho, že si získal respekt také u svých nástupců. Uzavřené badatelské dílo PhDr. Josefa Vařeka, DrSc. má pro evropskou etnologii trvalou platnost.

Miroslav Válka

Výstavy

Hornické muzeum Příbram uspořádalo v době od 26. dubna do 28. října 2008 hned několik výstav s tematikou lidového stavitelství.

První z nich s názvem ***Nejstarší roubené chalupy v Čechách od pozdního středověku do konce první třetiny 18. století*** je umístěna ve Skanzenu Vysoký Chlumec v chalupě z Mašova.

Nejstarší dochované vesnické domy v České republice pocházejí z konce 15. století. Jejich stáří bylo stanoveno dendrochronologickou analýzou dřeva použitého na roubené stěny světnic. Dům čp. 2 v obci Saky (okres Kladno) je datován rokem 1494 a dům čp. 4 v obci Vítějovice (okres Prachatice) rokem 1496. Značného stáří je také dům čp. 2 v obci Lučice (okres Klatovy) z roku 1556. Dříve byl považován za nejstarší datovaný roubený objekt v českých zemích. Z hospodářských objektů zaslouží zmínku nejstarší dochovaná roubená polygonální stodola z roku 1648 přenesená od usedlosti čp. 7 v Durdicích u Votic (okres Benešov) do Muzea lidových staveb v Kouřimí. K nejstarším roubeným objektům vesnické zástavby obcí ve středním Povltaví patřila „Rákosníkova hospoda“ v Živohošti s datací 1617 na stropním průvlaku ve světnici, zachovala se z ní bohužel jen tato část stropní konstrukce uložená nyní ve sbírkách Podblanického muzea ve Vlašimi.

Nejstarší doklady vesnického domu na území středních Čech:

- Saky u Slaného čp. 2, okres Kladno – roubená světnice z nehraněných trámů dendrochronologicky datovaná 1494.
- Zbečno u Křivokláta čp. 22, okres Rakovník – vložená roubená komora (sýpka), přístupná pavláčkou ze síně, jádro domu pravděpodobně nejpozději z 2. poloviny 17. století.

Nejstarší doklady objektů lidového stavitelství na území českých zemí:

- Hoslovice u Čestic čp. 36, okres Strakonice – mlýn s roubenou částí, strop sýpky dendrochronologicky datován do let 1568 – 1569.
- Havlíčkův Brod čp. 2015, okres dtto – tzv. Štáflova chalupa, 2. polovina 17. století.
- Vitějovice čp. 4, okres Prachatice – roubená světnice domu, dendrochronologicky datována rokem 1496 (nález z roku 2001).
- Rtyně v Podkrkonoší čp. 53, okres Trutnov – roubený přízemní dům, trámy jizby dendrochronologicky datovány do let 1547–1549
- Lučice u Chudenic čp. 2, okres Klatovy – přízemní roubený dům dendrochronologicky datován rokem 1556, objekt objeven J. Škabradou v roce 1982 (do objevení roubené světnice domu čp. 2 v Sakách považován za nejstarší datovaný roubený objekt na území ČR).
- Expozice lidové architektury Chanovice u Hořažďovic, okres Klatovy – přenesený objekt roubené komory z Měčina od čp. 9, dendrochronologicky datované rokem 1613.
- Vračovice čp. 2, okres Ústí nad Orlicí – dům s vysokou roubenou světnicí s větracím otvorem ve štítovém průčelí, dendrochronologicky datován rokem 1538.
- Čistá u Litomyšle čp. 171, okres Svitavy – dům s vysokou roubenou světnicí a větracím otvorem.

Nejstarší doklady vesnického domu na území Sedlčanska, Sedlecka–Prčicka, Voticka, Benešovska:

- Muzeum vesnických staveb Vysoký Chlumec – roubený dvoutraktový dům z Mašova u Petrovic na Sedlčansku čp. 10, na stropním trámu datován rokem 1739.
- Bláhova Lhota – Svrchnice u Vysokého Chlumce čp. 5 – areál mlýna, na kamenném portálu mlýnice datace 150? (v odborné literatuře se často uvádí letopočet 1509).
- Příbyšice u Neveklova – celoroubený dům čp. 4 datovaný rokem 1717.
- Hrabří u Vysokého Chlumce čp. 1 – roubená stodola s vloženou komorou datovanou rokem 1730.
- Žemličkova Lhota u Petrovic na Sedlčansku čp. 10 – mlýn, na dřevěném profilovaném sloupu mlýnské stolice datace 1600.
- Karasova Lhota u Heřmaniček čp. 2 – roubený špýchar v nadpraží vchodu do komory v patře datován rokem 1688.
- Durdice u Votic čp. 7 – roubená polygonální stodola, datována rokem 1648, přenesená do Muzea lidových staveb v Kouřimi.
- Živohošť, okres Příbram, Benešov – roubená tzv. Rákosníkova hospoda, jádro roubeného objektu z předbělohorského období, ve sbírkách Podblanického muzea ve Vlašimi dochován stropní trám s datací 1617.

Lubomír Procházka

Druhá z výstav umístěná v chalupě z Obděnic nese název **Kapličky, kříže a boží muka na Sedlčansku a Sedlecku**.

Drobné sakrální objekty tvoří významnou součást zástavby vesnického prostředí. Jejich význam souvisí především s duchovním a náboženským rozměrem života člověka. Tyto stavby připomínaly lidem jejich víru a Kristovo utrpení. V menších obcích a osadách zpravidla plnily funkci kostela. Vedle náboženského měly ale sakrální objekty na vesnici i řadu dalších významů. Byly místem zastavení nebo rozjímání poutníka a kolemjdoucího na cestě. Také představovaly významný orientační bod v krajině. Pokud jde o typologii, rozlišujeme v zásadě čtyři druhy těchto staveb – boží muka, kapličky, zvoničky a kříže. Stávaly uprostřed návsi, při důležitých komunikacích v obci, mimo obec při polních cestách, na rozcestích, v polích nebo v otevřené krajině.

Na Sedlčansku a Sedlecku jsou dochovány příklady drobných sakrálních objektů již z přelomu 17. a 18. století. K nejstarším datovaným stavbám patří morová kaplička v Prčici z roku 1680 a sloupková Boží muka v Kliměticích z roku 1711. Další zajímavou památkou je výklenková kaplička v Kuníčku nebo kaplička u Sedlčan s originálním šestibokým řešením půdorysu. Z první poloviny 19. století jsou doklady štíhlých kapliček s vytříbeným klasicistním tvaroslovím (Břekova Lhota, Nedrahovice). Stavby ze druhé poloviny 19. století se vyznačují určitým zlidověním a variabilitou výzdobných motivů, a to v souvislosti s rozmachem venkovských zednických a kamenických prací (štukově zdobený štít na kapličce v Týnčanech, originálně řešená kruhová ozdoba z cihel na štítu kapličky v Bratříkovicích).

Pavel Hynčica

Třetí výstava s názvem **Kapličky, kříže a boží muka na Novoknínsku** a podtitulem *Význam drobných sakrálních památek na život vesnického člověka a jejich umístění v krajině na území farnosti Starý Knín* je umístěna v Muzeu Špýchar Prostřední Lhota. Na několika příkladech drobných sakrálních památek z okolí Nového Knína na Dobříšsku připomíná význam, poslání i typové bohatství těchto zajímavých menších staveb a obohacuje tak expozici v Muzeu Špýchar Prostřední Lhota věnovanou působení Řádu křížovníků s červenou hvězdou v tomto regionu.

<http://www.muzeum-pribram.cz>

Rohov (okres Benešov). Zvonička a kříž ve vsi

Semináře a konference

Konference „Dějiny staveb 2008“ v Nečtinech (okr. Plzeň-sever)

Tradice konferencí zaměřených na průzkum historických staveb se počala psát v roce 2002 ve školicím středisku Západočeské univerzity na zámku v Nečtinách nedaleko Manětína. Pořadatelem pravidelných každoročních setkání je plzeňský Klub Augusta Sedláčka a Sdružení pro stavebně historický průzkum; mezi partnery se objevují Město Plzeň, Plzeňský kraj, Národní památkový ústav, územní odborné pracoviště Plzeň a Západočeské muzeum v Plzni. Převážně pracovníci z oblastí památkové péče a muzejní sféry, a to jak umělci historikové a archeologové, tak také architekti, stavební inženýři a další odborníci zde předkládají výsledky své práce v oblasti průzkumů stylové architektury městské, církevní, hradní a zámecké, ale také technických staveb či vesnického stavitelství a drobných staveb, které se nedají zařadit do některé z uvedených kategorií. Přínosné jsou také referáty sledující legislativní problematiku v oblasti stavební činnosti nebo analyzující historickou plánovou dokumentaci. Další pozitivní skutečností je, že referáty jsou vydány tiskem ve sborníku, který na konferenci referenti obdrží (s ročním posunem) a další zájemci si ho mohou zakoupit. Letošní setkání se uskutečnilo ve dnech 28. – 30. března 2008.

Vzhledem k orientaci našeho Zpravodaje se zaměříme na referáty z oblasti lidové architektury a technických staveb. Předsedou sekce lidové architektury byl Karel Foud, sekci hospodářských a výrobních staveb vedl Jan Anderle. V sekci lidové architektury převažovaly informace z průzkumu jednoho konkrétního objektu. Radek Balý a Hana Přerostová se zaměřili na usedlost čp. 54 ve Velenovech na Klatovsku, kterou zasadili do stavebních trendů 19. a 20. století. Vlastislav Ouroda představil pozdně středověké jádro cenné usedlosti čp. 1 v Mirkovicích (okr. Č. Krumlov) s dochovanou roubenou světnicí a dvojicí zděných špýcharů. Její zachování je však ohroženo nepochopením majitelů. Jiří Pokorný referoval o domkářské usedlosti čp. 34 v Knínicích u Boskovic. Jako doklad lidového domu na Malé Haně pochází z 18. století s pozdějšími stavebními úpravami v 19. století. Osvědčená badatelská dvojice Jiří Škabrada a Martin Ebel tentokrát pojednala o plánech vesnických staveb – chalup a domků – na panství Malá Skála, jejichž autory byli vrchnostenský stavitel Johann Benesch a dva příslušníci zednického rodu Mayerů.

V rámci sekce hospodářských a technických staveb se přítomní dověděli o zaniklém větrném mlýně s neobvyklým technickým řešením na předměstí Nového Strašecí (Lukáš Funk a Lucie Galusová). O stavebně historickou rekonstrukci dvou zaniklých vodních mlýnů v oblasti Českého lesa se pokusil Zdeněk Procházka. Vchynicko-tetovský plavební kanál a režim vedení vody pro vodní elektrárnu Vydra na Čeňkově pile (okr. Klatovy) stály v centru zájmu Hany Hanzlíkové. Na relikty vitriolového průmyslu na severním Plzeňsku se zaměřil Jakub Chaloupka. Poslední dva příspěvky uvedené sekce se zabývaly panskými hospodářskými stavbami.

Neoddělitelnou součástí nečtinských konferencí jsou odborné exkurze po západních Čechách. Letos její první zastávkou byla obec Nežichov, kde zůstaly zachovány ve třech usedlostech specifické psí kotce vybudované v podezdívce domu. Jejich čelní stěnu vytváří upravený mlýnský kámen. Obec sama demonstruje klasické novoosídlenecké sídlo západočeského pohraničí. Horní Slavkov,

historické hornické město, kde byla v socialistické éře zbourána část cenných měšťanských domů, je dnes prohlášen za památkovou zónu. Zajímavý a historicky cenný farní kostel sv. Jiří prochází po letech devastace nákladnou rekonstrukcí. Poslední zastávkou byl státní hrad Loket. Spolu s přilehlým městem představuje pozoruhodný architektonický areál navíc umocněný přírodním prostředím. O stavebním vývoji loketského hradu, který není dosud bezezbytku objasněn, pohovořil Tomáš Durdík, předseda sekce hrady, zámky, tvrze.

I když na konferenci v Nečtinách převažují referáty z oblasti stylové architektury, najde se zde řada podnětů také pro výzkum venkovského stavitelství a lidového domu. Vedle vlastního referování a prodeje odborné literatury je na konferenci potřebný prostor také pro diskuse a pro výměnu informací často nad dokumentačními materiály, které jsou zpřístupněny v tzv. panelárně. Ještě dodáváme, že hlavním organizátorem a „dobrou duší“ celého podniku je Ing. Petr Mikota z Plzně.

Miroslav Válka

Seminář „Památky skryté v hloží“, Mariánská Týnice u Kralovic (okr. Plzeň-sever)

Seminář s tímto názvem a podtitulem *Drobné památky a občanská společnost* uspořádaly ve dnech 31. května – 1. června 2008 Muzeum a galerie severního Plzeňska, Nadační fond Mariánská Týnice, Nadace VIA, Občanské sdružení Pomozme si sami a Nadace Pro Bohemia v Muzeu severního Plzeňska v Mariánské Týnici u Kralovic.

Tématem referátů byly poznatky o drobných sakrálních a jiných památkách, jejich historie, současná dokumentace, využívání a obnova starých poutních cest, péče obcí a dobrovolných spolků o tyto památky.

Úvodní slovo k danému tématu přednesl Jan Slunéčko z Nadačního fondu Mariánská Týnice. Po něm následovalo vystoupení Anny Matouškové z Ministerstva kultury ČR, která přítomné seznámila s jednotlivými programy tohoto ministerstva na záchranu drobných památek. Podobně také Alžběta Mattasová z Nadace VIA a Naděžda Kalousová z Občanského sdružení Pro Bohemia uvedly možnosti využití těchto společností k získání finančních prostředků pro záchranu drobných památek. Mirka Válová starostka Obce Olbramov na okrese Tachov prezentovala na několika příkladech ze své obce obnovu drobných sakrálních památek (kříže, kapličky).

V dopolední části semináře pak následovaly odborné referáty na dané téma. Petra Vokáčová referovala o historii a současnosti drobných sakrálních památek v mikroregionu Březová–Hředle–Točnick–Bzová na Hořovicku. Josef Brtek se věnoval problematice drobných památek v industriální krajině Sokolovska a jejich devastaci při povrchové těžbě uhlí. Roman Tykal drobným sakrálním památkám na území severovýchodního Klatovska a na několika příkladech podílu obcí na jejich vzniku od poloviny 19. do 1. třetiny 20. století. Zdeněk Procházka představil život a dílo Georga Böhma, lidového kameníka z Tachovska. Jiří Fák pojednal o třech pomnících z 1. poloviny 20. století v okolí Kralovic, které vznikly na památku kriminálních vražd. Alžběta Kratochvílová se věnovala vymezování hranic jednotlivých panství v minulosti a jejich pozůstatkům v terénu.

Po polední přestávce představil architekt Jan Soukup realizaci svého projektu – novou návesní kapli v Lipnici u Spáleného Poříčí na jižním Plzeňsku, Karel Pávek pak obnovu Kalvarie nad mariánským poutním místem Dobrá Voda v Novohradských horách. Miroslav Prölller informoval o možnostech občanských sdružení při obnově malých i velkých sakrálních památek. Jana Čiháková představila nově vzniklé občanské sdružení s názvem PŘESKOPEC a muzejní expozici v bývalé hájovně Lipovka u Plas věnovanou sběru borové smoly. Jiří Schierl prezentoval činnost občanské společnosti Pod střechou a její záměry na záchranu a využití poutního místa Mariánské Skoky u Žlutic na Tachovsku. Luděk Krčmář se věnoval místu zvláštní zbožnosti „Svatovojtěšské stopě“ u Horní Lukavice na jižním Plzeňsku. Vladimír Příbyl ve svém příspěvku „Alej z Budeniček do Zlonic a její památky“ seznámil přítomné s historií a současným stavem kaštanové aleje s kostelem sv. Isidora a hrobkou Kinských, která je pozůstatkem barokně komponované krajiny na Slánsku. Jarmila Štogrová prezentovala roku 2005 nově zbudovanou malou výklenkovou kapličku v ohradní zdi „Mariánské zastavení“ v Hlinné na okrese Litoměřice. Irena Bukačová v příspěvku „Cesta Fortunáta Hartmana – barokní památky na Plasku a Kralovicku“ ukázala část barokní komponované krajiny, kterou založil v 18. století výše jmenovaný opat plaského kláštera. Seminář zakončil P. Josef Hurt, administrátor římskokatolické farnosti z Mostu na téma zapomenuté a obnovované cesty, zaniklé obce a ztráta paměti.

Druhý den semináře byl věnován odborné exkurzi po drobných památkách v okolí Nečtin a Stříbra. První zastávka byla v obci Štichovice (okres Plzeň-sever) u kamenného sloupku s křížem na jihozápadním okraji vsi s datací 1721 a poté u opravené barokní kaple na návsi. V Nečtinech si účastníci prohlédli barokní pískovcové sochy na náměstí a nově opravenou kapličku Piety. Další zastávkou bylo městečko Bezdrůžice (okres Tachov) se sloupem sv. Floriána na náměstí a nově opravenou kaplí při cestě na Dolní Polžice. Zde se průvodcovství ujala Mirka Válová starostka Obce Olbramov a následovaly zastávky u drobných sakrálních památek: v Zádubu – kamenná boží muka, přenesená z okraje vsi na náves; v Olbramově – barokní pískovcová socha sv. Rodiny, kaple sv. Jana Nepomuckého a nově obnovený velký dřevěný kříž na okraji vsi; v Černošíně – obnovená historická kašna na náměstí, která byla zničena po 2. světové válce a v posledních letech vykopána na staré skládce a opětně sestavena. Z Černošína pak exkurze pokračovala do lesů nad vesnicí Třebel a odtud pěší procházkou krásnou krajinou nad údolím Kosího potoka k nově obnovené kapli Nejsvětější Trojice nad zaniklou vsí Zahorí, kde bylo pro účastníky připraveno občerstvení. U této kaple, která povstala znovu z úplných ruin byla obnovena stará tradice chlebovo-máslových slavností, které se zde konají každoročně na počátku měsíce června. Další zastávkou byl Svojšíň u Stříbra s historickou kamennou kašnou se sochou sv. Jana Nepomuckého. Posledními zastávkami exkurze byla Cebiv s barokními sochami Panny Marie Immaculaty na návsi a sv. Jana Nepomuckého pod zámkem a konečně malá vesnice Strahov s velice kvalitní barokní pískovcovou sochou sv. Jana Nepomuckého na návsi.

Roman Tykal

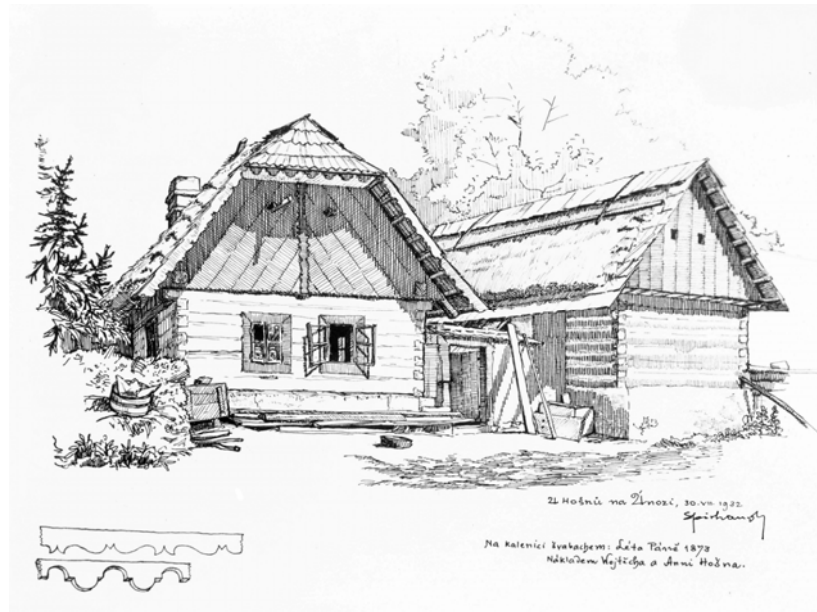

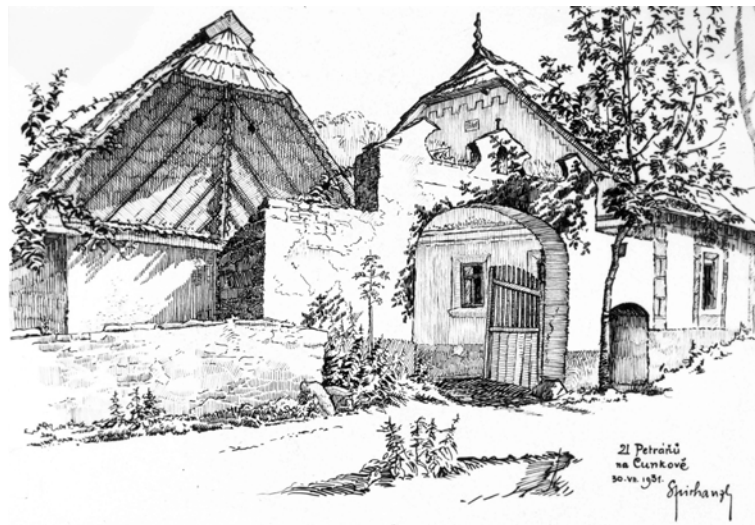
*Chalupa U Šišků v Jetřichovicích, okres Benešov
Kresba Jaroslava Spirhanzla-Duriše, 9. 8. 1933*

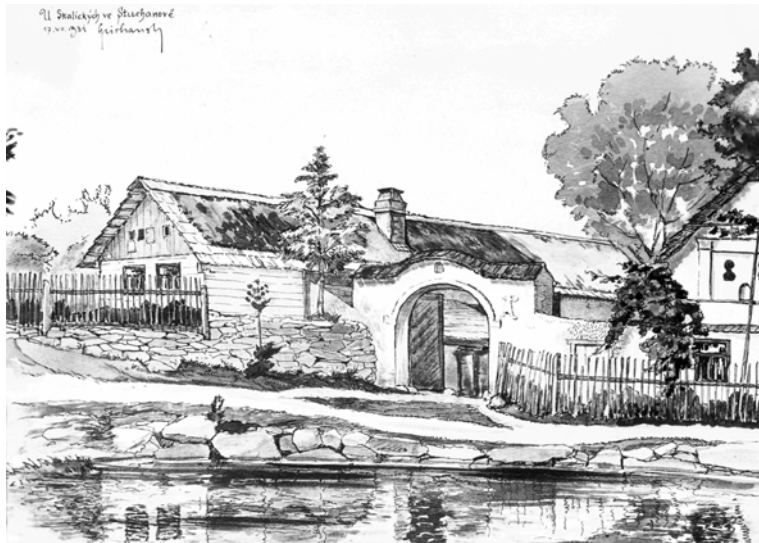
*Chalupa U Soukupů v Jetřichovicích, okres Benešov
Kresba Jaroslava Spirhanzla-Duriše, 9. 8. 1933*

*Chalupa U Hošnú v Ounuzi, okres Tábor
Kresba Jaroslava Spirhanzla-Duriše, 30. 7. 1932*

*Brána usedlosti U Petráňů na Cunkově, okres Tábor
Kresba Jaroslava Spirhanzla-Duriše, 30. 7. 1931*

*Usedlost U Skalických na návsi ve Stuchanově, okres Benešov
Kresba Jaroslava Spirhanzla-Duriše, 17. 7. 1931*

*Sýpka s datací 1784 U Mašků v Chlístově, okres Benešov
Kresba Jaroslava Spirhanzla-Duriše, 21. 7. 1930*

*Sýpka U Burdů v Alenině Lhotě, okres Tábor
Kresba Jaroslava Spirhanzla-Duriše, 27. 7. 1930*

*Polygonální stodola v Ostrém, okres Tábor
Kresba Jaroslava Spirhanzla-Duriše, 30. 7. 1930*

LIDOVÁ ARCHITEKTURA V ODBORNÉM A VLASTIVĚDNÉM TISKU ZA ROK 2007

Knihy

BAHENSKÁ, Marie – WOITSCH, Jiří (eds.): *Josef Vařeka české etnologii*. Praha, Etnologický ústav AV ČR 2007, 624 s.

Sborník studií významného českého etnografa PhDr. Josefa Vařeky, DrSc. vydaný k jeho 80. narozeninám. Publikace obsahuje celkem 26 studií, které vyšly v letech 1967–2000 v odborných časopisech a sbornících vydaných v Čechách a na Slovensku. Součástí sborníku je stručný životopis J. Vařeky (aut. L. Petránová) a bibliografie jeho prací za léta 1998–2007 (aut. J. Hrdá).

BROUČEK, Stanislav – JEŘÁBEK, Richard (eds.): *Lidová kultura. Národopisná encyklopedie Čech, Moravy a Slezska*. 1. svazek Biografická část, 2. svazek Věcná část A – N, O – Ž. Praha, Mladá fronta 2007, 284 + 1289 s.

Biografická část encyklopedie zahrnuje všechny osobnosti, které se podílely na formování české národopisné vědy, včetně badatelů zahraničních. Věcná část ve dvou dílech obsahuje hesla z oblasti teorie a metodologie oboru, dějin národopisu, etnografické rajonizace a diferenciac českých zemí, hmotné kultury, lidového výtvarného umění, folkloru a duchovní kultury. Hesla o tradičním lidovém stavitelství z velké části zpracoval J. Vařeka.

HLADKÝ, Jiří: *Kapličky, boží muka, výklenkové kapličky a zvoničky na Milevsku a Písecku*. Milevsko 2007, 140 s.

Obrazová publikace o drobných sakrálních památkách okresu Písek.

KOLEKTIV: *Dějiny hmotné kultury a každodennosti českého venkova devatenáctého a první poloviny dvacátého století*. Praha, Národní zemědělské muzeum 2007, 344 s.

Lidovému stavitelství je věnována 11. kapitola, s. 240–276 rozdělená na části: 1. Veřejné stavby na vesnici a urbanismus, 2. Venkovský dům, 3. Možnosti bydlení na venkově, 4. Jednotlivé místnosti a jejich vybavení, 5. Šlechtická sídla, 6. Výzdoba a mobiliář zámeckých objektů, 7. Okolí šlechtických sídel, 8. Topení, 9. Svícení.

VÁLKA, Miroslav (ed.): *Agrární kultura. O tradičních formách zemědělského hospodaření a života na vesnici*. Brno, Ústav evropské etnologie Filozofické fakulty Masarykovy univerzity 2007, 217 s.

Sborník zaměřený na problematiku tradičního zemědělství přináší mj. ikonografické doklady k rolnické usedlosti a k hospodářským a technickým stavbám se zaměřením na středoevropské prostředí (Michal Mlynka). Edice pramenů obsahuje sumář výdajů na opravu podsedku a stavbu žundru v Sebranicích čp. 36 (Roman Doušek) a kronikářské záznamy Jana Škorpíka (Borač) a Jana Umláška (Sokolnice) s údaji o sídle, domu, bydlení a hospodářských stavbách.

VAŘEKA, Josef – FROLEC, Václav: *Lidová architektura. Encyklopedie*. Druhé, přepracované vydání připravil Josef Vařeka. Praha, Grada Publishing 2007, 426 s.

Původně kolektivní práce autorů Josefa Vařeky a Václava Frolce (1. vydání – STN Praha 1983) doplněná o nové materiály a poznatky z let 1980–2006.

Studie a články

BALÝ, Radek: *Odkaz staveb zaniklých po roce 1945 v Pořejově na Tachovsku na příkladu čp. 7*. DS 2007, s. 191–194, 3 foto, 3 kresby plánové dokumentace, 1 kresba historické katastrální mapy.

Výsledky nedestruktivního archeologického průzkumu vesnické usedlosti v zaniklé vsi Pořejov (okres Tachov).

BUCHAROVIČ, Stanislav: *Střelecký mlýn v Březové*. ČP 18, 2007, č. 1–2, s. 10, 1 foto + 1 foto na první straně obálky.

Historie vzniku areálu hrázdných staveb z konce 19. století ve stylu chebského lidového stavitelství v Březové u Karlových Varů.

GALUSOVÁ, Lucie: *Zaniklý Mášův mlýn. Příspěvek k poznání novověkých vodních mlýnů na Tachovsku*. DS 2007, s. 201–204, 5 foto, 2 obrázky plánové dokumentace, 1 reprodukce historické katastrální mapy, 1 reprodukce historické mapy.

Zpráva o průzkumu zbytků technického objektu zaniklého po roce 1945.

DUNAJOVÁ, Alena: *Lidová architektura nebo lidové stavitelství? Příspěvek k terminologické diskusi*. NR 17, 2007, s. 162–165, 1 reprodukce plánové dokumentace.

DUŠKOVÁ, Lucie: *Chalupa Dřevěnka v Úpici*. RK 2007, č. 34, s. 12–13, 2 foto.

Krátká historie a popis roubeného patrové domu z 1. třetiny 17. století v Úpici (okres Náchod).

EFLER, Tomáš: *Střešní krajina venkova v severočeském pohraničí památkou UNESCO? NPÚ 2007*, s. 27–31, 9 foto.

FOUD, Karel: *Střešní vikýře ano či ne? NPÚ 2007*, s. 36–37, 4 foto.

FUNK, Lukáš: *Zaniklá ves Bažantov na Tachovsku. Nedestruktivní průzkum usedlosti čp. 7*. DS 2007, s. 251–253, 4 foto, 1 reprodukce mapy, 1 reprodukce plánové dokumentace.

Zpráva o průzkumu zbytků domu usedlosti čp. 7 ve vsi zaniklé na počátku 70. let 20. století.

HEPNAR, Antonín: *Kříže a pomníky v Olešnici*. RK 2007, č. 35, s. 22–25, 2 foto.

Historie a popis drobných sakrálních památek (12 křížů, dva pomníky sv. Jana Nepomuckého a dvě sochy Panny Marie) v Olešnici (okres Náchod).

HORÁK, Václav: *Drobné sakrální památky markoušovické kolatury v 30. letech 19. století (ve světle písemných pramenů)*. RK 2007, č. 34, s. 23–27, 2 foto.

Archivní soupis křížů, soch a exteriérových obrazů z roku 1837 ve farnosti Markoušovice (okres Trutnov), provedený na základě guberniálního dekretu z 30. května 1835 a z něj vycházející konzistoriální kurendy z 21. ledna 1836.

HRUBEŠ, Josef: *Kaplička sv. Jana Nepomuckého, které ustoupilo sídliště*. DKČ 16, 2007, č. 1, s. 16–17, 5 foto.

Záchrana drobné sakrální stavby v Praze–Hájích.

JIŘIKOVSKÁ, Vanda: *Značené střechy (letopočty, jména, monogramy a jiné nápisy na střechách)*. NPÚ 2007, s. 56–57, 4 foto.

KALÁBOVÁ, Petra: *Uplatnění prvků tradičního lidového stavitelství v současné vesnické výstavbě na Veselsku*. In: *Současná výstavba na vesnici a tradiční lidová architektura*. Sedlčany 2007, s. 19–24, 6 foto.

KAREL, Tomáš: *Roubený dům Rokycanska aneb byl, je a bude*. ČP 18, 2007, č. 1–2, s. 7–8, 4 foto.

Příklady dobrých památkových oprav roubených domů v Medovém Újezdě a Svojkovicích (okres Rokycany) a oproti tomu dva příklady zániku roubených domů ve Zbizoze (okres Rokycany).

KOLKA, Miroslav: *Obnova střech, krovů a dřevěných nosných konstrukcí areálu Vacardova mlýna čp. 191 na Malé Skále (okres Jablonec nad Nisou)*. NPÚ 2007, s. 41–45, 11 foto.

KOŠÍČKOVÁ, Ivana: *Střešní vikýř a architektura budovy*. NPÚ 2007, s. 52–55, 18 kreseb.

Historický vývoj střešních krytin, jednotlivé druhy a jejich použití v památkové péči.

KOVÁŘŮ, Věra: *Větrný mlýn ve Starém Poddvorově – obnovená památka*. NR 17, 2007, s. 110–111, 3 foto.

Obnova dřevěného beraního větrného mlýna mezi obcemi Starý Poddvorov a Čejkovice (okres Hodonín).

KOVÁŘŮ, Věra: *Střechy, střešní krytina a památková péče*. NPÚ 2007, s. 4–8, 6 foto.

Historický vývoj střešních krytin, jednotlivé druhy a jejich použití v památkové péči.

LEDVINKA, František: *Využití ikonografických pramenů v památkářské péči*. NPÚ 2007, s. 11–12, 6 foto.

Dobová fotografická a kresebná dokumentace a její využití při opravách střešních pláštů u památkových objektů.

LOUDA, Jiří: *Krkonošské střechy*. NPÚ 2007, s. 16–20, 11 foto.

LUŠTICKÁ, Hana: *Zanikající roubené statky středního Pojizeří a jejich střechy*. NPÚ 2007, s. 13–15. 6 foto.

Problematika památkové ochrany roubených patrových domů v obcích Příšovice a Soběslavice (okres Liberec) a Modřišice (okres Semily).

MATUSZKOVÁ, Jitka: *Vrbice – vinné sklepy Stráže*. MK 43, 2007, č. 1, s. 34, 6 foto na třetí a čtvrté straně obálky.

Popis areálu v obci Vrbice, okres Břeclav, jehož počátky spadají do let 1921 – 1922. Vnější podoba většiny objektů je dílem místních zedníků bratří Františka a Josefa Michnových z doby po roce 1939.

MATUSZKOVÁ, Jitka: *Búdy pod Starou horou v Blatnici*. MK 43, 2007, č. 2, s. 34, 6 foto na třetí a čtvrté straně obálky.

Historie a popis stavebních konstrukcí některých objektů památkové rezervace v Blatnici pod Svatým Antonínkem na okrese Hodonín.

MATUSZKOVÁ, Jitka: *Velké Bílovice*. MK 43, 2007, č. 3, s. 34, 6 foto na třetí a čtvrté straně obálky.

Historie, stavební vývoj a popis vinných sklepů s lisovnými v obci Velké Bílovice, okres Břeclav.

MATUSZKOVÁ, Jitka: *Vracovský Parlament*. MK 43, 2007, č. 4, s. 34, 6 foto na třetí a čtvrté straně obálky.

Historie a popis vinohradnických staveb – sklepů ve Vracově, okres Hodonín.

MATUSZKOVÁ, Jitka: *Búdy ve Veletinách – Staré hoře*. MK 43, 2007, č. 5, s. 34, 8 foto na třetí a čtvrté straně obálky.

Popis bývalých vinohradnických staveb památkové rezervace ve Veletinách, okres Uherské Hradiště.

MATUSZKOVÁ, Jitka: *Petrovské Plže*. MK 43, 2007, č. 6, s. 36, 8 foto na třetí a čtvrté straně obálky.

Popis objektů vinných sklepů nejstarší vesnické památkové rezervace v Petrově u Strážnice, okres Hodonín.

MATUSZKOVÁ, Jitka: *Proměny střešní krajiny ve VPR Pavlov aneb strasti a radosti památkářovy*. NPÚ 2007, s. 48 – 49, 5 foto.

MEVALDOVÁ, Helena: *Tradiční i nové střechy a štíty na Berounsku a Hořovicku*. NPÚ 2007, s. 21–26, 9 foto.

MEVALDOVÁ, Helena: *Změny v tradiční venkovské zástavbě na Berounsku ve 2. polovině 20. století*. In: *Současná výstavba na vesnici a tradiční lidová architektura*. Sedlčany 2007, s. 7–18, 10 foto.

NYKLOVÁ, Lenka: *Problémy nových střešních krytin na mansardových střechách historických objektů*. NPÚ 2007, s. 58–59, 4 foto.

Příklady z Městské památkové zóny Pecka (okres Jičín).

ONDROVÁ, Vlasta: *Historie Nováckého kříže*. MK 43, 2007, č. 3, s. 25, 1 foto.

Historie a vývoj drobné sakrální památky mezi Horním Němčím a Nivnicí na okrese Uherské Hradiště.

OURODA, Vlastislav: *Střešní krajina VPR Holašovice*. NPÚ 2007, s. 46–47, 3 foto.

Problematika oprav střešních pláštů v jihočeské vesnické památkové rezervaci.

PATEROVÁ, Vladimíra: *Příklady řešení střešních krytin v památkových zónách v Krkonoších a Podkrkonoší*. NPÚ 2007, s. 50–51, 6 foto.

Vesnická památková zóna Radvanice (okres Trutnov) – Památková zóna Vrchlabí (okres Trutnov) – Památková rezervace Kuks (okres Trutnov).

PETRUŠKOVÁ, Jitka: *Jan Prousek*. Zpravodaj komise pro lidové stavitelství, sídla a bydlení České národopisné společnosti 4, 2007, s. 3–5.

Život a dílo malíře dokumentujícího koncem 19. století lidové stavitelství severovýchodních Čech.

PROCHÁZKA, Lubomír: *Střechy a komíny vesnických domů v kresebné dokumentaci Josefa V. Schejbala a Jaroslava Marka*. NPÚ 2007, s. 9–10, 9 kreseb. *Zhodnocení kresebné dokumentace dvou různých autorů.*

PROCHÁZKA, Lubomír: *Kresby Antonína Pinkase (Muzeum Podblanicka Vlašim)*. ZPP 67, 2007, s. 151, 2 reprodukce kreseb.

Popis kresebné dokumentace z let 1903 – 1919, která zachycuje maloměstskou zástavbu Benešova a několika vesnic v jeho okolí (Václavice, Přestavky, Doubravice).

PROCHÁZKA, Lubomír: *Kresebná dokumentace Václava Šebeleho (Prácheňské muzeum Písek)*. ZPP 67, 2007, s. 335–336, 3 reprodukce kreseb.

Popis kresebné dokumentace z konce 19. století zachycující části vsí, jednotlivé stavby i jejich interiéry v širším okolí města Písku.

PROCHÁZKA, Lubomír: *Kresby Jana Prouška (Muzeum Českého ráje Turnov)*. ZPP 67, 2007, s. 419 – 420, 2 reprodukce kreseb.

Popis kresebné dokumentace lidového stavitelství z konce 19. století z okolí Turnova a oblasti Českého ráje.

PROCHÁZKA, Lubomír: *Kresby Václava Kohouta (Muzeum Chodska v Domažlicích)*. ZPP 67, 2007, s. 497, 2 reprodukce kreseb, 1 reprodukce plánové dokumentace.

Popis kresebné dokumentace lidového stavitelství z oblasti Chodska, vzniklé od 2. poloviny 30. do konce 60. let 20. století.

PROCHÁZKA, Lubomír: *Současná výstavba na vesnici a tradiční lidová architektura*. In: *Současná výstavba na vesnici a tradiční lidová architektura*. Sedlčany 2007, s. 5–6, 4 foto.

PROCHÁZKA, Lubomír: *Fotodokumentace vesnické hrázdné architektury ze sbírek Krajského muzea Cheb II*. Sborník Krajského muzea Karlovarského kraje 2006, Cheb 2007, s. 274–277.

PROCHÁZKA, Lubomír: *Kresby Josefa Moláčka jako méně známý pramen k vesnickému stavitelství západní části okresu Mělník*. Confluens 6, Sborník historických a vlastivědných prací z Mělnicka, Mělník 2007, s. 187–188.

PROCHÁZKA, Lubomír: *Zaměřovací akce České akademie věd na jižním Plzeňsku*. Jižní Plzeňsko 5, Blovice 2007, s. 55–56.

RACKOVÁ, Lubomíra: *Proč ne střešní okna?* NPÚ 2007, s. 38.

SOKOL, Petr: *Výzkum a prezentace archeologické lokality v Lotyšsku. Život v jezerní osadě Araiši*. ZPP 67, 2007, s. 416–419, 5 foto, 2 reprodukce kresebné dokumentace.

Historie vzniku jezerní osady z 9. – 10. století, její výzkum a částečná rekonstrukce.

SOUČEK, Jan: *Přerov nad Labem. 40 let národopisného muzea v přírodě*. EEC 8, 2007, s. 95–96, 4 foto na s. 96, 134, 138, 154.

Historie vzniku a vývoje muzea lidové architektury, navazujícího na tzv. „staročeskou chalupu“ s národopisnou expozicí, která zde vznikla již koncem 19. století.

ŠÁCHA, Vladimír: *Putování za ornamentem. Část první.* MK 43, 2007, č. 2, s. 20–21, 5 foto.

Uplatnění lidového malovaného ornamentu v interiéru a exteriéru venkovského stavitelství na Moravě (Moravské Kopanice, Hornácko, Luhačovské Zálesí).

ŠÁCHA, Vladimír: *Putování za ornamentem. Část druhá.* MK 43, 2007, č. 3, s. 16–17, 5 foto.

Uplatnění lidového malovaného ornamentu v interiéru a exteriéru venkovského stavitelství na Moravě (Uherskobrodsko, Uherskoostrožsko, Uherskohradištsko).

ŠÁCHA, Vladimír: *Putování za ornamentem. Část třetí.* MK 43, 2007, č. 4, s. 18–19, 6 foto.

Uplatnění lidového malovaného ornamentu v interiéru a exteriéru venkovského stavitelství na Moravě (Strážnicko).

ŠÁCHA, Vladimír: *Putování za ornamentem. Část čtvrtá.* MK 43, 2007, č. 5, s. 22–23, 6 foto.

Uplatnění lidového malovaného ornamentu v interiéru a exteriéru venkovského stavitelství na Moravě (Okolí Kyjova).

ŠÁCHA, Vladimír: *Putování za ornamentem. Část pátá.* MK 43, 2007, č. 6, s. 24–25, 4 foto.

Uplatnění lidového malovaného ornamentu v interiéru a exteriéru venkovského stavitelství na Moravě (Vývoj ornamentu).

ŠKABRADA, Jiří – EBEL, Martin: *Franz Paume, Philipp Ehrlich a Philipp Peche – tvůrci lidových staveb v Novém Boru.* DS 2007, s. 217–224, 16 reprodukcí dobové stavební plánové dokumentace.

Popis archivní plánové stavební dokumentace z počátku 19. století uložené ve fondu Archivu města Nový Bor ve Státním okresním archivu Česká Lípa.

ŠKABRADA, Jiří – PĚŠKOVÁ, Zuzana: *Vyměřovací soustavy některých zaniklých středověkých vesnic.* DS 2007, s. 271–274, 3 obrázky plánové dokumentace.

Porovnání metodiky vyměřovacích soustav zaniklých lokalit Svidna, Pfaffenschlag a Mstěnice.

TECHNIK, Svatopluk: *O jedné vesnici Českosudska se zajímavým jménem Dehtáry.* OJKT 14 (30), 2007, s. 31–35, 11 foto, 2 mapky.

Krátká historie obce Dehtáry (okres Liberec) s popisem jednotlivých dochovaných objektů lidového stavitelství.

TECHNIK, Svatopluk: *Trávníček. Přirozený skanzen lidových staveb.* OJKT 14 (30), 2007, s. 240–262, 13 foto v textu + 8 foto v příloze, 7 kreseb, 2 obrázky plánové dokumentace, 4 mapky.

Krátká historie obce Trávníček (okres Liberec) s popisem stavebních konstrukcí a architektonických prvků zdejších roubených staveb, doplněná jejich stručnou historickým vývojem.

TEMPÍR, Zdeněk: *Střechy na starších sušárnách a skladištích chmele*. NPÚ 2007, s. 61–62, 4 foto, 1 reprodukce kresby.

TOMÍŠKOVÁ, Marie: *Nový stavební zákon a památková péče*. NPÚ 2007, s. 60.

TRYML, Michal: *Archeoparky a péče o památky*. ZPP 67, 2007, s. 456–459, 8 foto, 1 reprodukce kresebné dokumentace.

Vznik a vývoj archeoparků – Březno u Loun, Uhřínov, Praha–Liboc, Praha–Troja, Stará Huť u Adamova, Modrá u Velehradu, Svatý Jan u Netolic.

URBÁNEK, Radim: *Střechy vodních mlýnů*. NPÚ 2007, s. 32–35, 10 foto.

VÁLKA, Miroslav: *Moravské Horácko, Hřebečsko a Malá Haná – etnografické oblasti na etnickém a kulturním rozhraní*. NR 17, 2007, s. 153–161, 1 reprodukce historické mapy, 2 reprodukce dobových kreseb, 5 foto.

Vymezení oblastí na pomezí Čech a Moravy z různých etnografických hledisek, včetně lidového stavitelství.

VÁLKA, Miroslav: *Modernizace vesnické architektury ve 20. století*. In: *Současná výstavba na vesnici a tradiční lidová architektura*. Sedlčany 2007, s. 30–37, 16 foto.

VIKTORIOVÁ, Barbora: *Stavební kultura polabských vsí Kojetice a Čakovičky v kontextu sídla i krajiny*. In: *Současná výstavba na vesnici a tradiční lidová architektura*. Sedlčany 2007, s. 25–29, 6 foto.

WONDRÁČEK, Lukáš: *Roubený dům východních Krkonoš*. DS 2007, s. 171–179, 9 foto, 1 reprodukce historické katastrální mapy, 2 kresby, 3 reprodukce plánové dokumentace.

Popis historického a stavebního vývoje roubených staveb na příkladech z obce Malá Úpa (okres Trutnov).

ZEMAN, Lubomír – SCHIERL, Jiří: *Vestavěné psí kotce v lidové architektuře Toužimska a Chebska*. DS 2007, s. 180–182, 11 foto, 1 kresba historické katastrální mapy.

ŽABIČKOVÁ, Ivana: *Střešní žlab. Prvek významně ovlivňující životnost objektu*. NPÚ 2007, s. 39–40, 3 foto.

ČP: České památky (Časopis pro přátele památek a historie). Plzeň, Český svaz ochránců památek.

DKČ: Dědictví Koruny české (Časopis ochránců a přátel našeho kulturního dědictví). Praha, Nezávislá památková unie.

DS 2007: Dějiny staveb 2007. Sborník vybraných referátů z konference v Nečtiněch konané ve dnech 30. 3. – 1. 4. 2007. Plzeň, Klub Augusta Sedláčka Plzeň.

EEC: Ethnologia Europae Centralis. Časopis pro národopis střední Evropy. Brno – Cieszyn.

MK: Malovaný kraj (Národopisný a vlastivědný časopis Slováků). Břeclav, Moraviapress, a.s. a Slovácké muzeum v Uherském Hradišti.

NPÚ 2007: Sborník ze semináře „Střechy a střešní krajina“ Jičín 20. – 22. září 2006. Praha, Národní památkový ústav.

NR: Národopisná revue. Strážnice, Národní ústav lidové kultury.

OJKT: Od Ještěda k Troskám. Vlastivědný sborník Českého ráje a Podještědí. Turnov, Občanské sdružení „Paměť Českého ráje a Podještědí“.

RK: Rodným krajem. Vlastivědný sborník kraje Aloise Jiráka, Boženy Němcové a bratří Čapků. Červený Kostelec, Vlastivědný spolek při Městském kulturním středisku Červený Kostelec ve spolupráci s Městskou knihovnou Červený Kostelec, Krajským úřadem Královéhradeckého kraje Hradec Králové, Městskými úřady Červený Kostelec, Česká Skalice, Hronov, Jaroměř, Náchod, Nové Město nad Metují, Rtyně v Podkrkonoší, Trutnov a Úpice, Obecním úřadem Malé Svatoňovice, Muzeem Boženy Němcové a Textilním muzeem TIBA v České Skalici, Okresním muzeem a Státním okresním archivem v Náchodě.

ZPP: Zprávy památkové péče. Praha, Národní památkový ústav – ústřední pracoviště.

Různé

Nově prohlášené nemovité kulturní památky lidového stavitelství, drobné sakrální a technické stavby v roce 2006

Jihočeský kraj

okres České Budějovice:

Božejov – soubor nemovitostí usedlosti čp. 8 a 28

Třebíčko – výklenková kaplička se sochou sv. Jana Nepomuckého

Plav – pilířková boží muka před čp. 15

– výklenková kaplička u staré cesty na Vidov

okres Jindřichův Hradec:

Červená Lhota – soubor nemovitostí usedlosti čp. 8

Artolec – kaple sv. Antonína Paduánského s plastikami sv. Jana Nepomuckého a sv. Václava v nikách průčelí

Malíkov nad Nežárkou – návesní kaple Panny Marie Loretánské

Národní památkový ústav, územní odborné pracoviště v Českých Budějovicích. Zpráva o činnosti v roce 2006. Praha, Národní památkový ústav, ústřední pracoviště 2006, s. 32.

Karlovarský kraj

okres Karlovy Vary:

Březová – Starý mlýn čp. 26 (hlavní budova, dřevěný kříž, špýchar, brána)

Plzeňský kraj

okres Klatovy:

Kochánov – bývalý královácký dvorec *Busil* čp. 22 (obytné stavení, kaple Nejsvětější Trojice, pamětní kříž)

Platoř – návesní kaple

okres Plzeň-jih:

Losiná – kaple sv. Anny

Příchovice – kaple sv. Jana Nepomuckého s mobiliářem

okres Plzeň-sever:

Úterý – dům čp. 71 (dům, dvorní část)

okres Plzeň-město:

Bolevec – dům čp. 10

Národní památkový ústav, územní odborné pracoviště v Plzni a Lokti. Zpráva o činnosti v roce 2006. Praha, Národní památkový ústav, ústřední pracoviště 2006, s. 27.

Hradecký kraj

okres Jičín:

Kněžnice – soubor staveb náležejících k usedlosti čp. 66 (dům, stodola)

Třtěnice – kaple sv. Anny

okres Náchod:

Božanov – venkovská usedlost čp. 227, 228 (dům a výměnek)

Křínice – venkovská usedlost čp. 116, 117 (dům a výměnek)

okres Trutnov:

Horní Malá Úpa – dům čp. 46

Pardubický kraj

okres Chrudim:

Topol – smírčí kříž

Vítanov – dům čp. 37

okres Ústí nad Orlicí:

Vraclav – soubor nemovitostí usedlosti čp. 47 (obytný dům, výměnek, chlévy a stodola, kočárovna s kolnou)

Žamberk – roubený dům čp. 281

Národní památkový ústav, územní odborné pracoviště v Pardubicích a Josefově. Zpráva o činnosti v roce 2006. Praha, Národní památkový ústav, ústřední pracoviště 2006, s. 31-33.

Jihomoravský kraj

okres Blansko:

Jobova Lhota – zemědělská usedlost čp. 19

kraj Vysočina

okres Havlíčkův Brod:

Slavníč – usedlost čp. 14

okres Pelhřimov:

Zhoř – usedlost čp. 21

Národní památkový ústav, územní odborné pracoviště v Brně. Zpráva o činnosti v roce 2006. Praha, Národní památkový ústav, ústřední pracoviště 2006, s. 30-31.

Severomoravský kraj

okres Opava:

Brumovice, m.č. Pustý mlýn – kaple

Chuchelná – kaple – poklona

Národní památkový ústav, územní odborné pracoviště v Ostravě. Zpráva o činnosti v roce 2006. Praha, Národní památkový ústav, ústřední pracoviště 2006, s. 26-27.

Nově prohlášené nemovité kulturní památky lidového stavitelství, drobné sakrální a technické stavby v roce 2007

Jihočeský kraj

okres České Budějovice:

Nové Hradky – soubor nemovitostí hospody čp. 165 ul. Na Vyhlídce

okres Jindřichův Hradec:

Domanín – kaple sv. Václava na návsi

Otín – kamenný rozcestník na rozcestí silnic Jindřichův Hradec – Dačice

okres Prachatice:

Babice – boží muka na parc. č. 1065/3

Horní Vltavice – soubor nemovitostí bývalého zájezdního hostince čp. 10 a 45

okres Český Krumlov:

Český Krumlov – kaple Panny Marie v lese *Dubík*

Polná na Šumavě – rybářská bašta čp. 329 u rybníka *Olšina*

okres Strakonice:

Závišín – most přes Závišinský potok

Hoslovice – soubor věcí mlýna čp. 36; pozemky parc. č. st. 63 a 64; 1629; pozemek s vodní nádrží; pozemek parc. č. 1620 s mlýnským náhonem; pozemek parc. č. 1296 s ohradní zdí a pozemek parc. č. 1270/1 s žentourem

okres Tábor:

Klenovice – sýpka se studnou u čp. 15

Sedlečko u Soběslavě – kaple sv. 14 pomocníků s movitým vybavením

Národní památkový ústav, územní odborné pracoviště v Českých Budějovicích. Zpráva o činnosti v roce 2007. Praha, Národní památkový ústav, ústřední pracoviště 2007, s. 31.

Plzeňský kraj

okres Domažlice:

Hostouň – smírčí kříž

Ohnišťovice – smírčí kříž

okres Klatovy:

Pačejov – venkovská usedlost čp. 45

okres Plzeň-město:

Plzeň 1 – Bolevec – dům čp. 30

Plzeň 3 – Doudlevec – boží muka

okres Plzeň-sever:

Dýšina – venkovská usedlost čp. 25

Hlince – venkovská usedlost čp. 14

Přehýšov – kaple Navštívení Panny Marie s mobiliářem

okres Rokycany:

Smědčice – kaple sv. Václava se sochou sv. Jana Nepomuckého

okres Tachov:

Sulislav – dům čp. 26 s ohradní zdí a branou

Národní památkový ústav, územní odborné pracoviště v Plzni a Lokti. Zpráva o činnosti v roce 2007. Praha, Národní památkový ústav, ústřední pracoviště 2007, s. 29.

Ústecký kraj

okres Děčín:

Kamenická Stráň – Dolský mlýn

Merboltice – usedlost čp. 60

okres Litoměřice:

Brocno – kaple sv. Prokopa

České Kopisty – usedlost čp. 5

Vrutice – kaple sv. Antonína Paduánského

okres Louny:

Brloh – vodní mlýn čp. 26

Ležky – kaple Panny Marie

okres Most:

Louka u Litvínova – kaple sv. Antonína Paduánského

okres Ústí nad Labem:

Rájec – kaplička

Tisá – výklenková kaplička

Národní památkový ústav, územní odborné pracoviště v Ústí nad Labem. Zpráva o činnosti v roce 2007. Praha, Národní památkový ústav, ústřední pracoviště 2007, s. 25.

Liberecký kraj

okres Česká Lípa:

Náhlov – mostek

Nový Šidlov – Šidlov – kaple sv. Valentina

Popelov – Pavlovice – venkovská usedlost čp. 58

okres Liberec:

Bílá – výklenková kaplička se sochou sv. Jana Nepomuckého

Frydlant – venkovský dům čp. 356

Jítrava – venkovský dům čp. 20, bez objektu stájí

Národní památkový ústav, územní odborné pracoviště v Liberci. Zpráva o činnosti v roce 2007. Praha, Národní památkový ústav, ústřední pracoviště 2007, s. 25.

Hradecký kraj

okres Jičín:

Lázně Bělohrad – kaplička s kamenným pilířem se sochou sv. Jana Nepomuckého na okraji obce Brtev

Nepřívěc – patrový roubený statek čp. 14 s pilířovou bránou

okres Ústí nad Orlicí:

Sudislav nad Orlicí – kaple Panny Marie

Národní památkový ústav, územní odborné pracoviště v Pardubicích a Josefově. Zpráva o činnosti v roce 2007. Praha, Národní památkový ústav, ústřední pracoviště 2007, s. 30.

Pardubický kraj

okres Náchod:

Heřmánkovice – broumovský klasicistní statek čp. 152

Národní památkový ústav, územní odborné pracoviště v Pardubicích a Josefově. Zpráva o činnosti v roce 2007. Praha, Národní památkový ústav, ústřední pracoviště 2007, s. 31.

Olomoucký kraj

okres Olomouc:

Luděřov – sýpka u č. 18

okres Šumperk:

Líbivá, část obce Mohelnice – boží muka

Loučná nad Desnou, část obce Filipová – podjezdová vozovna bývalého poštovního hostince čp. 65

Rapotín – boží muka v zahradě domu čp. 56

Studená Loučka – venkovská usedlost čp. 31

Národní památkový ústav, územní odborné pracoviště v Olomouci. Zpráva o činnosti v roce 2007. Praha, Národní památkový ústav, ústřední pracoviště 2007, s. 20.

O b s a h

Úvodem (<i>Roman Tykal</i>)	1
Výzkumy	
Mapování lidového stavitelství na Letovicku (<i>Jiří Pokorný</i>)	2
Terénní výzkum studentů etnologie Masarykovy univerzity v Širokém Dolu a okolí (<i>Miroslav Válka</i>)	4
Jaroslav Spirhanzl-Duriš (<i>Roman Tykal</i>)	7
Personálie	
PhDr. Josef Vařeka, DrSc. zemřel (<i>Miroslav Válka</i>)	8
Výstavy a expozice	
Hornické muzeum Příbram uspořádalo několik výstav s tematikou lidového stavitelství (<i>Lubomír Procházka, Pavel Hynčica</i>)	9
Semináře a konference	
Konference „Dějiny staveb 2008“ v Nečtinech (okr. Plzeň-sever) (<i>Miroslav Válka</i>)	12
Seminář „Památky skryté v hloží“, Mariánská Týnice u Kralovic (okr. Plzeň-sever) (<i>Roman Tykal</i>)	13
Bibliografie	
Lidová architektura v odborném a vlastivědném tisku za rok 2007 (<i>Roman Tykal, Miroslav Válka</i>)	15
Různé	
Nově prohlášené nemovité kulturní památky lidového stavitelství, drobné sakrální a technické stavby v roce 2006 (<i>Roman Tykal</i>)	22
Nově prohlášené nemovité kulturní památky lidového stavitelství, drobné sakrální a technické stavby v roce 2007 (<i>Roman Tykal</i>)	24
Obrazová příloha	
Dokumentární kresby lidového domu od J. Špirhanzla-Duriše (vybral <i>Roman Tykal</i>)	

*Chalupa U Jindráků v Šánovicích, okres Benešov.
Kresba Jaroslava Spirhanzla-Duriše, 11. 8. 1933.*

*Sýpka U Duchoňů ve Včelákově Lhotě, okres Benešov.
Kresba Jaroslava Spirhanzla-Duriše, 24. 7. 1926.*

**Zpravodaj Komise pro lidové stavitelství, sídla a bydlení
České národopisné společnosti v Praze**

Vydala:
Česká národopisná společnost v Praze
roku 2008, ročník V.

Redakční rada:
Roman Tykal, Miroslav Válka

Grafická úprava a tisk:
Vladimír Hanzar, Přeštice

Náklad: 100 ks

Datum vydání: 10. září 2008
ISSN 1802–9582